

DEMOKRASİ VE EĞİTİM YÖNETİCİSİ

Dr. Hoşcan Ensari
MÜ AEF, Eğitim Bilimleri Bölümü, Yardımcı Doçent

Abstract: The prime issue of education is to foster the growth of real democrat generations who reflect this clearly into their approaches and behaviors, in societies where democracy is to be adopted as the way of life. Whereas the prerequisite for this is to have teachers and education managers who would set real role models by their concrete behaviors and life styles.

I-GİRİŞ

Demokrasi, insanın saygınlığına değer veren, kişilerin karşılıklı anlayış içinde birbirlerine özgürlük tanımlarını ve bütün için sorumluluk duymalarını birlikte yaşamanın temeli olarak alan bir yaşam biçimidir[1].

Demokrasinin istenen nitelikte gerçekleşebilmesi için birbirine dayalı ve birbiriyle iç içe olan üç koşulu vardır:

1. Demokratik yönetimin kuralları ve işleyişi ussal olmak zorundadır.
2. Demokratik yönetim " yol gösterici " olarak bilimi seçmek zorundadır.
3. Demokratik yönetim evrensel insan haklarına ve hukuka uygun işlemek zorundadır[2].

Bu anlamda eğitimin en önemli sorunu hiç şüphesiz: eğer demokrasi bir toplumda yaşam biçimi olarak seçilecekse, tutum ve eylemleriyle gerçek demokrat insanı yetiştirebilmektir. Bu söz konusu toplumun uzunca bir süre özveriyle çalışmasını zorunlu kılar ve tüm kesimlerinin ciddi bir işbirliğini gerektirir. Çünkü demokrasi gerçekleşmesi en zor olan bir sosyal yaşam şeklidir. Bu yaşam şekli, bireylerin devamlı çabalamasını gerektirir. Ahlaki yasa ve yaptırımı herşeyin üstünde tutar. Bu bakımdan demokrasinin bir hukuk sistemi olmaktan çok bir ahlak. dolayısıyla eğitim sorunu olduğu da ileri sürülebilir[3].

Eğitimden beklenen "çocuğun kişiliğini oluşturma ve geliştirme" işlevinin son amacı, ona öncelikle demokrasinin gereksinme duyduğu "ergin ve özgür yurttaş" kimliği kazandırmaktır. Bu da, bir yandan eğitimin demokrasi için, öte yandan da demokrasinin insan hakları ve demokrasi eğitimi için taşıdığı önemi

ortaya koymaktadır. Nitekim, demokrasinin onsuz olmaz öğelerinden birinin, "demokratik toplum(ın), vatandaşların demokrasinin içeriğini, bu içeriğin değerini anlayabilecek ve bu içerikten yararlanıp kişiliklerini geliştirebilecek seviyeye gelmelerini sağlamak için eğitime öncelik vermek" olduğu belirtilmektedir[4].

II-OKUL MÜDÜRLERİNİN DEMOKRATİK LİDERLİĞİ

Demokrasi düşüncenin ilk ortaya çıkışından itibaren, onun karşısındaki en büyük tehlikelerinden birisinin anarşi olduğu her zaman anlaşılmıştır. İnsanlar demokrasilerde, diğer herhangi bir çeşit yapıda olduklarından daha özgürdürler ve özgürlüğün gelişi güzel bir hale dönüşmesi için her zaman güçlü bir eğilim vardır. Bu gerçekleştiğinde, sonuç olarak ortaya kaos çıkar. Kaosun patlak vermesi de, otoritenin ve özgürlük üzerindeki sınırlamaların eski haline hızlı bir şekilde yeniden dönüşümüne iyi bir özür sağlar. Bu bağlamda, demokrasinin otoriter yönetime her zaman kayma riski vardır. Liderlik özgürlüğü gelişigüzel genişlemekten alıkoyan yapıyı ve yönü sağlar. Genel olarak, bir grup ne kadar demokratik olursa, liderliğe de o kadar çok ihtiyaç duyar[5]. Ancak demokrasinin bazı felsefecileri, liderizleyen ilişkisinin eşitlik kavramına aykırı olduğu gerekçesiyle, liderliğe karşıdır ve liderin rolünü küçümserler. Ancak, demokrasi kendi kendine gerçekleşemez, onu gerçekleştiren araç liderliktir[6].

Okul yönetiminde demokratik liderlik kavramı, bu bakımdan etkin okulların resmi bir lidere gereksinimi olmadığı anlamını taşımaz. Demokratik liderler, tüm öğrenciler için mümkün olan en iyi öğrenme ortamını yaratmak için öğretmenlerle birlikte çalışırlar[7].

Müdürler, demokrasi kavramı üzerinde odaklanırken, şu beş maddeyi gözönünde bulundurmalarıdır:

1. Demokrasi kendi kaderlerini kendileri seçmeyi veğleven özgür insanlar grubunun yaşam arzıdır.

Demokrasilerde, diktatörlere veya demagoglara yer yoktur. Demokrasinin temel prensibi, özgür insanların, yeterli zaman verildiğinde, akıllıca tercih yapacakları ve kendilerini idare edebilecekleri şeklindeki

doğalarında varolan bir özgüvendir. Kaderi tayin etmek, kolay bir görev değildir.

Demokratik toplumdaki eğitim kurumu yöneticisi, insanların, işlemin bir parçası olmaları için sınırlarını zorlar. Aslında, demokratik toplumdaki eğitim kurumu yöneticisi (müdür) tartışmanın sonucundan çok meseleleri ortaya koyma ve tartışmaya zorlama ile daha ilgilidir. Demokratik araçları teşvik etme üzerine odaklanan müdür sonuçlarla asla hayal kırıklığına uğramayacaktır.

2. Demokrasi katılımı teşvik eden bir yaşam tarzıdır.

Demokrasi, bir toplumun üyelerinin hiçbirisinin politik işlemlerden mahrum bırakılmasına izin vermez. Demokrasi insanları işlemin bir parçası olmaları, kendilerinin bir fark meydana getirebileceğini hissetmeleri, seslerinin duyulduğunu hissetmeleri, topluluğun onlara ve onların da topluma önem verdiklerini, ilgilendiklerini hissetmeleri için teşvik etmenin yollarını bulur. Katılımcı bir topluluk, üyelerinin arasındaki çeşitliliği tanır; aynı resmin birçok yorumunun olduğunu kabul eder, kendisinin o anki doğru anlayışının asla mutlak olmadığını, ve gerekli tartışmalar yapılarak, farklı görüşlerin yeterli bir biçimde ortaya konulması sağlandığında daha büyük bir anlayışın mümkün olduğunu kabul eder.

Demokratik toplumlarda katılımı sağlamanın bazı temel ilkeleri vardır:

İrk ayrılığı, inanç ve cinsiyet farklılıkları ile sosyo-ekonomik statü hiçbir zaman katılıma engel olarak yorumlanıp dışlamayı gündeme getirmez.

Katılımcılığın temel prensibi, katılımcıların farklılıklarına bakmadan kapıların açılmasıdır. Birçok farklı sesin duyulmasına izin verilir. İnsanlara, kendilerinin topluluğun parçası oldukları, kendilerinin sayıldıkları hissettirilir. Bunun karşıtı, dışarda tutma, demokrasinin antitezidir.

Okulların, kendi özel doğaları sebebiyle, katılım ilkesini uygulama kapasiteleri vardır. Atletik, düşünsel, müzik, sanat, davranış ve iletişim gibi geniş çeşitlilikteki yetenekleri olan, bir öğrenci topluluğuna sahiptirler. Aynı şey, topluluğun öğretim kadrosu için de geçerlidir. Bir okul topluluğundaki fikirler, oldukça tutucudan oldukça liberale kadar uzanır.

Herhangi bir fikir mutlaka doğru mudur? Herhangi bir yol diğerlerinden daha iyi midir? Müdür tüm fikirleri dinlemeden nasıl bilebilir?

Öğrenci topluluğunun tüm yönlerini temsil eden öğrenciler dinlenmelidirler.

3. Demokrasi, temel insani değerler olan adalet, eşitlik ve hakkaniyetin teşvik edilmesi ile ilgilenir

Özde, demokrasi temel değerlerin teşvik edilmesi etrafında odaklanmıştır. Bu değerler teşvik edildiğinde, demokrasi zenginleşir. Bu değerler görmezden gelindiğinde, hernekadar liderleri gizli oyla seçiliyor olsa da demokrasi yok olur.

Demokratik toplumlardaki tüm değerler, insan itibarına saygı değeri tarafından harekete geçirilmiştir. İnsan itibarına saygı olmadan önemli meselelerle ilgili açık tartışma yapmaya isteklilik olamaz. İnsan itibarına saygı olmadan insanlara eşit davranma olamaz. İnsan itibarına saygı olmadığında güç, servet ve pozisyon için gözü doymazlık vardır. Bunların herbiri, kişinin özel çıkarlarına hizmet için yapıldığında, demokrasinin işlenmesi zorlaşır.

Okul, tüm insanların kendi insan itibarları için saygı hakettiğini göstermek için eşsiz bir fırsata sahiptir. Öğretmenler, öğrenciler için saygıyı onları uygun isimlerle çağırarak, onların görüşlerine saygı duyarak, onlardan birbirlerini saygıyla dinlemelerini isteyerek gösterirler. Okul yöneticisi (müdür) bu davranışı, bu değer in okulun işlenmesi için bir temel olduğunun üzerinde durarak ortaya koyar. Müdür bu davranışı öğretmenler için onlara program, disiplin kuralları ve programlar geliştirmelerinde güvenerek ortaya koyar. İnsan itibarı için saygı değerinin üzerine yoğunlaşmadan, hiçbir okul ne demokratik değerleri teşvik etmeyi ne de topluma yararlı bir tavırla katkıda bulunmayı arzu edecek öğrenciler yetiştirmeyi umut edebilir.

4. Demokratik bir toplum, her insanın kendisine ve başkalarına sorumluluk hissettiği bir toplumdur.

Demokratik bir toplum, herkesin yararına olacak bir ortak iyiyi teşvik etmek için biraraya gelmeyi ve çalışmayı seçmiş insanlar grubudur. Bir demokrasi kendi başına işe yaramaz. Onun işlenmesini gerçekleştirmek için insanlara ihtiyaç vardır. Demokrasi, kendini, toplumun hedeflerini ileriye götürmeye adanmış, kendileri ve birbirleri için sorumluluk almaya istekli insanlara ihtiyaç duyar. Demokratik bir toplum, üyelerinin kendi toplumsal sorumluluklarını kabul etmeyi reddettiği bir ortamda zenginleşemez. Üyeler, hem kendilerine hem de gruba karşı yoğun bireysel sorumluluğa sahip olmalıdırlar.

Öğrencilere, topluluğa karşı sorumluluklarını öğretmek bir kitap aktivitesi değildir. Bu, söz konusu okulun tüm üyelerinin aktif katılımı ile mümkün olabilir. Eğer öğretmenler ve yöneticiler demokratik davranış

modeli ortaya koymazlarsa, öğrenciler katılımın değerini nasıl öğrenebilirler? Öğrenciler sorumluluğun değerini, öğretmenlerinin ve müdürlerinin yaşamlarına yansıdığına tanık olmazlarsa, nasıl anlayabilirler?

Sorumluluğun öğretilmesi, herkezin ortamı zenginleştirmek ve birbirinin iyiliğine katkıda bulunmak aktivitesine katıldığı, bir topluluk hareketidir.

5. Demokrasi, konuşmayı ve tartışmayı sivil bir ortamda teşvik eder.

Demokrasinin ilk derslerinden biri hemfikir olmamaya hemfikir olabileceğimizdir. Aynı fikirde olmayabilir ve ortak bir taban bulana kadar bir meselenin tüm yanlarını tartışabiliriz.

Toplumda şiddete dönme arzusu, insanlar kendi çıkarlarına önem vermeyen bir devlet ile hayal kırıklığına uğradıklarında ortaya çıkar. Bu hayal kırıklığı aşırı tepkiye götürür. Katılımın mümkün olmadığı, insan itibarı için saygının reddedildiği, topluma karşı sorumluluğun farkına varılmadığı yerde hizipleşme norm haline gelir. Bu da gruplar arasında kaynaklar ve sonuçlar için, giderek artan bir gerginlik içinde, rekabet yaratır. Demokratik bir toplum, dahil edici yapısından ve üyelerine kendini adamadan dolayı, uygar davranış isteyebilir.

Uygar davranış, model oluşturmanın bir sonucudur. Öğretmenleri, öğrencileri, aileleri dinlemeye istekli bir müdürün sonucudur. Müdürleri, öğrencileri ve aileleri dinlemeye istekli öğretmenlerin sonucudur. Meselelerde ve taraflarda, üzerinde durduklarına bakmaksızın tüm gruplar arasında konuşmayı teşvik etmeye yönelik, okulun tarafında gösterilecek geniş tabanlı bir çabanın sonucudur. Okulun liderliğinin, bir olaya bakmanın ve hareket etmenin farklı şekillerine ve yollarına açık olmaya başlamasının sonucudur. Medenilik, demokrasi sözünün yerine getirilmesidir. Demokratik bir toplumda, öğrencilere yapıcı taahhüdün, medeniliğin çok önemli bir bileşeni olduğu öğretilir. Onlara taahhüde girmenin demokratik araçları öğretilmez. Okullar yapıcı taahhüde tolere etmekte ve öğrencilerine veya hocalarına değişimi etkileme ortamı sağlamakta başarısız olduklarında, şiddet, vandalizm, otoritedekilere karşı zıtlık ve demokratik ilkeleri reddetme biçimlerinde ortaya çıkar. Medenilik artık yok demektir[8].

III-SONUÇ

Demokrasi statik bir kavram değildir. Eğer olsaydı, okullar doktrinlerin öğretildiği yerlerden fazlası olmamış olurlardı. Genç insanların daha eski bir neslin normlarını ve yaşayış tarzlarını sorgulamadan, tartışmadan demokratik işleme girmeden kabul etmeye

şartlandıkları yerler olurlardı. Demokrasi yaşayan bir kavramdır. Değişime, büyümeye ve tüm insanlara açık bir kavramdır.

Genç insanları demokrasimizi yenilemeleri üzerine eğitime, eğitimcilerin karşı karşıya oldukları en önemli görevdir. Bunun için, öncelikle demokrasi konusunda öğretmenlerin ve eğitim yöneticilerinin, yaşamsal olarak; uygulayarak somut örnekler vermeleri gerekli ve zorunlu görülmektedir

KAYNAKLAR

- [1]-AKARSU, Bedia. (1975) *Felsefe Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayını, s.86.
- [2]-BAŞARAN, İbrahim Ethem. (1986) 'Demokrat Öğrenci Nasıl Yetiştirilir?' *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19 (1-2), s.111-112.
- [3]-YILMAN, Mustafa (1995) *Deokrasimizin Kültürel Temelleri- Kültürün Demokratikleştirilmesinde Eğitimin Yeri- İzmir*, s.67
- [4]-ÖRÜCÜ, Esin. (1993) 'Demokrasi, Anlamı, Mantığı ve Onlarsız Olamadıkları', *İstanbul Barosu Dergisi*, 67(1-2-3), Ocak-Şubat, s.37-39.
- [5]-SLATER, R. (1994) 'Making Democracy in Our Schools: From Theory to Reality', *NASSP Bulletin*, Jan, s56-57.
- [6]-BURSALIOĞLU, Ziya. (1991) 'Eğitimde Yenileşme ve Demokratik Liderlik', *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24(2), s.672-673.
- [7]-HOYLE, J. R. (1994) 'Can a Principal Run the Show and Be a Democratic Leader?', *NASSP Bulletin*, Jan, s.37-39.
- [8]-RAYMOND, R. and Barton, A. M. (1994) 'The Principal: A Leader in a Democratic Society', *NASSP Bulletin*, Jan, s.3-10.